

Војно новинарство

СТРАТЕШКИ ЗНАЧАЈ ЈЕДНЕ ПРОФЕСИЈЕ

Два су основна питања на која треба пронаћи адекватне одговоре како би се појаснио стратешки значај војног новинарства. Прво је питање сврхе савременог војног новинарства и јединствене и неопходне користи коју оно може да пружи безбедности државе. Друго је питање начина организације како би се обезбедила управо поменута сврха.

Пише бригадни генерал у пензији др Волфганг Пајшел
Превод др Александра Пећинар

А бих предочио основни проблем препознавања значаја војног новинарства, понудићу један хипотетички мисаони експеримент. Када бисте питали пуковника Родаковског, који је пун борбене храбрости јуришао против непријатеља (овог пута Италије), у бици код Кустоце 1866, шта мисли о војном новинарству, вероватно би у том тренутку одговорио:

- Војно новинарство није оригиналан војни задатак и од њега уопште нема користи у непосредним окршајима.
- То је само цивилни посао и не тиче се правог, борбеног војника!

Ова констатација је заиста далеко од данашњег положаја и улоге војног новинарства, али га ипак у извесним моментима таква пристрасност и даље погађа, иако често није изречена.

Два кључна питања

Два су основна питања на која треба пронаћи адекватне

БРИГАДНИ ГЕНЕРАЛУ ПЕНЗИЈИ ДР ВОЛФГАНГ ПАЈШЕЛ

Аутор је доскорашњи председник Европске асоцијације војних медија (ЕМПА), дугогодишњи главни и одговорни уредник *Аустријског војног часописа* (*Österreichische Militärische Zeitung – ÖMZ*), а предводио је и делегацију експерата за војно образовање Европске уније, која је посетила Универзитет одбране 2019. године.

одговоре како би се појаснио стратешки значај војног новинарства. Прво је питање сврхе савременог војног новинарства и јединствене и неопходне користи коју оно може да пружи безбедности државе. Друго је питање начина организације, како би се обезбедила управо поменута сврха.

Питање сврхе намеће три димензије одговора – стратешку, образовну и научну.

Стратешка димензија војног новинарства произлази из чињенице да дугорочна стратешка безбедност понекад захтева жртве и ограничења овде и сада, као и разумевање становништва за све што се у том правцу чини. Стратешка процена војног руководства произлази из анализе претњи, одговора на питање које ће величина и способности оружаних снага бити неопходне и који ће захтеви за финансирањем постојати. Задатак политике био би да од грађана тражи разумевање за ограничења која су неопходна,

с обзиром на дугорочну стратешку безбедност државе. Војно новинарство – схваћено као део стратешких комуникација – могло би да допре до срца и ума становништва и помогне креаторима политике да постигну такву врсту лојалности.

Теме које би војно новинарство саопштавало могу бити различите:

- разоткривање супротстављених наратива;
- погрешно веровање да је опремање војске битно само при вероватноћи да ће се претње појавити, уместо да се подигне свест о потреби за снажном националном и колективном одбраном;
- подстицање разумевања и за непопуларне мере одбране – на кредибилан начин и непристрасно – засновано искључиво на стручности војног новинарства;
- подизање угледа војске и јачање поверења у њену демократско-политичку поузданост;
- стварање квалитетних и поузданих предуслова да грађани могу да доносе сопствене, независне ставове о питањима безбедности и одбране – посебно у погледу регрутације, чланства у савезима, буџета за одбрану, доприноса европској одбрани итд.

Тако би војно новинарство постало суштински мотор за постављање интелектуалне основе националне одбране, која је, уз цивилну, економску и војну одбрану, кључни принцип концепта свеобухватне – тоталне одбране. Швајцарска, Шведска, Финска и Аустрија граде своје снаге одбране на сличним концептима.

Два правца комуникације

Војно новинарство морало би да обезбеди основу за обуку генералштабног нивоа, као и за ниво команде трупа. С једне

стране, кроз циљано генерирање садржаја (нпр. кроз избор аутора, прецизирање тема и њихову координацију, изношење чак и супротних ставова – према принципу „audiatur et altera pars” и рецензије колега), као и кроз анализирано цитирање извештавања. Осим тога, морало би да допринесе формирању „интелектуалне базе свеобухватне националне одбране” у цивилним школама и установама високог образовања. Тиме се јављају два главна правца комуникације: спољашњи и унутрашњи.

Као што грчка митологија познаје два бога рата, Атину за стратегију, Ареса за реалну борбу, војно новинарство има стратешку одговорност и ону која се односи на команду и контролу трупа. У оквиру стратешке димензије, спољни допринос има за циљ саветовање у вези са политиком, а унутрашњи утемељује стратешку обуку кадрова виших војних лидера. За област командовања снага, извештавање окренуто ка споља има за циљ представљање и саопштавање оперативног учинка сопствених снага сопственом становништву, у ту сврху може се користити и термин „оперативна комуникација”, а извештавање окренуто ка унутра усмерено је ка обуци официра и војника тактичког и борбеног нивоа. Где год министарство одбране приушти два одвојена формата, тј. један часопис за стратешки и један за ниво команде трупа, долази до значајног повећања квалитета, јер се обе димензије могу исказати несметано, и до најситнијег могућег детаља.

Значај војних наука

Војне науке су изузетно битне. Оне пружају основу и за стратешку и за тактичку димензију војног новинарства

и нуде јединствену могућност његовог развоја. Искуства која постоје у Финској, у Мађарској, Србији, а сада и у Шведској, јер су све ове државе основале образовне институције које се војном науком баве, пре свега на основу основних предмета стратегије, потврђују такав став. На универзитетима одбране ових земаља изучавају се теорије рата, оперативне команде, тактике, филозофије руковођења, опште доктрине командовања и контроле, као и логистике, а сви ти предмети засновани су на специфичној логици војне процене, на нивоу квалитета који је одобрио универзитет. Наравно, неопходна интердисциплинарност овде се одржава и успостављањем помоћних предмета, као што су војна историја, војна географија, војна медицина, војна техника... Међутим, координација основних и помоћних предмета, као и усклађивање са сврхом војне науке врши се из перспективе вођене стратегијом.

Већина европских држава, међутим, прати научни аспект државне безбедности више са безбедносно-политичког, а не војног становишта – што је изражено у називима предмета безбедносне студије, студије одбране, истраживања отпорности са већински цивилним кадром наставника. Војно новинарство би у таквим околностима могло да понуди замену за недостајући квалитет војне науке.

Надвојвода Карл од Аустрије, који је Наполеону нанео први пораз на бојном пољу у бици код Асперна 21–22. маја 1809, млађи брат цара Франца II, навео је у својим рукописима: „Постоје научне академије за сваку науку, али не и за ратну, која је најсвеобухватнија од свих. Под руководством

најугледнијих и најискуснијих команданата државе, од образованих и истовремено проверених ратника требало би да се формира академија која има за циљ:

- написати изводе и сажетке постојећих војних радова како би се официрима омогућило да стекну знања о свему што се показало корисним у вези са темом 'рат', а самим тим и ослободило куповине књига по неприступачним ценама и губљења времена на издвајање заиста корисних садржаја из њиховог енормно великог броја;
- наставити такав поступак са свим научним радовима који буду објављени у будућности;
- испитати и вредновати све нове изуме ратне вештине;
- доделити годишње награде за најбоље проналаске, као и за књижевност на тему рата; есеје достојне награде укључити у досије Академије и објављивати.”

Војно новинарство није додатно перо у капи војне организације, већ стратешки ефикасан елемент који мора бити координисан на највишем нивоу са осталим функционалним штабним областима

После победе над Наполеоном надвојвода Карл обратио се брату, цару, са молбом да се успостави академија за војне науке. Занимљиво је како је то на крају довело и до оснивања војног новинарства у Аустрији.

Како му цар није изашао у сусрет и није дозволио оснивање војне академије, надвојвода Карл покушао је да постигне циљ заобилазним путем. Замолио је војне команданте да проуче и анализирају обимне досијее теорије рата и да их учине доступним у облику кратких есеја за подучавање у официрској обуци. Ови есеји су објављивани у одговарајућој години обуке, награђивани, а служили су као основа за обуку. То је била и компензација за уни-

верзитет ратне теорије, а самим тим и сасвим нови, индиректни задатак војног новинарства.

То је уједно и разлог зашто би од савремених војних часописа требало тражити да сами истражују, стварају садржај и дају свој допринос војној обуци – нешто што је ЕМПА уврстила као основни задатак. Војни часописи ће тако постати неопходна допуна настави и истраживању на војним академијама и универзитетима одбране – могли би чак да се позабаве областима које војнообразовне институције (због временског ограничења итд.) не могу у довољној мери да покрију.

Поља деловања

С обзиром на постојеће области војне науке, војном новинарству отварају се следећа поља деловања:

- проширивање спектра производа изван часописа како би се укључиле публикације, књиге, е-књиге, присуство на интернету (укључујући блогове, видео-записе, интервјуе и онлајн дискусије са читаоцима), умрежавање на друштвеним мрежама, семинари и конференције;
- подршка припадницима оружаних снага који су на академским студијама, укључујући и иностране универзитете, објављивањем цитата или делова њихових научних публикација који им помажу да постигну све потребнији Хиршов индекс;
- интердисциплинарно умрежавање преко аутора из различитих научних дисциплина са тематским фокусом на питања државне безбедности;
- међународно умрежавање путем војних научних конференција, истраживачких центара и друштава.

Добар пример међународног умрежавања и војног ангажо-

вања науке представља и успешно учешће чланова одбора ЕМПА на панелу „Стратешке комуникације” на Бечкој стратегијској конференцији, којој сам председавао неколико година.

Синергија цивилног и војног

Остаје једно од главних питања – како би требало организovati савремено војно новинарство да би на најбољи могући начин испунило помнуту сврху?

Први корак је свакако свест о томе да војно новинарство није додатно перо у капи војне организације, већ стратешки ефикасан елемент који мора бити координисан на највишем нивоу са осталим функционалним штабним областима. То значи да га треба дефинисати као органски, интегрални и неопходан део домена „стратешких комуникација” на нивоу командних базних подручја вишег војног командовања и контроле Joint-нивоа, јер само на тај начин може да обезбеди наведене потенцијале на стратешком нивоу.

За састав војног новинарства у оквиру стратешких комуникација поставља се питање односа цивилне и војне компоненте – при чему сам уверен да може оправдати висока очекивања само ако функционише синергијски – према принципу двокомпонентног лепка.

Генералштабни официри су обучени да идентификују и анализирају војне претње и креирају способности да им се супротставе, али не знају много о томе како да допру до срца и ума становништва, како да обликују поруке које ће испунити одређени циљ. Цивилни професионални новинари су стручњаци у креирању порука да би их грађани разумели, да

би постигли добровољну одабност, али им је потребан интерфејс кроз који добијају тумачење резултата војне процене. Чисто војничким одабиром кадра у војном новинарству, срца и умови људи не би били досегнути, дошло би до неефикасности у комуникацији, упркос несумњиво високом квалитету војне процене. Са чисто цивилним кадром војном новинарству био би онемогућен приступ вишем војном нивоу и увид у контекст војне процене. Стога се резултати војне процене не би могли правилно схватити и саопштити на начин који је у складу са сврхом. Ово би могло навести војно руководство да доведе у питање корисност војног новинарства уопште и, фигуративно, да га третира као одбачено дете. У овом контексту, хипотетички одговор пуковника Родаковског, са почетка текста, могао би да постане стварност.

У оба случаја, прилика би била изгубљена – да се ојача разумевање јавности о потреби за војно процењеним, политички опредељеним стратешким безбедносним напорима и да се створи оданост државној стратешко-безбедносној сврси. Најгора ствар у овом контексту је да занемарена цивилно-професионално-новинарска компонента доводи до тога да се удар на мету губи, а да занемарена војна компонента изнад и изван тога изазива неприхватање војног новинарства од стране виших нивоа командовања и контроле. Зато је најбољи избор синергија војног новинарства – садејство цивилне професионално-новинарске и војне компоненте. ЕМПА функционише управо по овом принципу и управо са оваквим кадровским саставом. У томе се може видети једна од њених тајни успеха. ■